

Historia e Kishës Ortodokse Shqiptare të Shën Nikollës

Shqiptarët

Historia e lashtë e popullit shqiptar dhe gjuha e tyre është e mbuluar me mister, por ato janë me siguri në mesin e popujve më të lashtë të Gadishullit Ballkanik. Besohet nga shumë njerëz që ata janë pasardhësit e Ilirëve, banorët origjinalë indo-evropianë të bregdetit lindor të Detit Adriatik. Sot, Shqipëria është një vend me rreth 3.6 milion njerëz në kufi me Greqinë, Maqedoninë, Kosovën dhe Malin e Zi.

Duke filluar përpara kohës së Krishtit, territori i Shqipërisë u sundua nga romakët, të cilët ndërtuan Via Egnatia nga Durrësi (Dyrrachium) përmes Shqipërisë për në Bizantin si dhe ndërtuan qytete të rëndësishme, duke përfshirë Butrintin dhe Apolloninë, në të cilën Jul Çezari dërgoi nipin e tij, Perandorin e ardhshëm Augustus, për të studiuar.

Krishtërimi u soll në territorin e sotëm të Shqipërisë, nga Shën Pali, i cili vizitoi Durrësin në shekullin e parë. Në vitin 732, Perandori Bizantin vendosi pjesën jugore të Shqipërisë nën Patriarkanën e Kostandinopojës, ndërsa pjesa veriore ka qenë e varur nga Roma. Regjimi Otoman filloi në fund të shekullit të 14-të. Edhe pse forcat e udhëhequra nga Gjergj Kastrioti Skënderbeu i sprapsën otomanët nga 1443 deri më 1478, shqiptarët mbetën nën pushtimin Osman deri në 28 nëntor 1912. Pavarësisht prej gati 500 vjet nën turqit, shqiptarët e konsiderojnë gjithmonë veten një grup i veçantë etnik.

Shqiptarët që emigruan në Amerikë në fillim të viteve 1900 ishin të thjeshtë dhe sollën me vete zakonet dhe traditat e vendit të tyre, Shqipërisë. Shumica e emigrantëve që u vendosën në zonën e Çikagos ishin të besimit ortodoks, ndërkohë që popullsia e Shqipërisë përfshin si myslimanët dhe katolikët. Edhe sot, gjenerata dytë, e tretë dhe e katërt shqiptaro-amerikane vazhdojnë të festojnë ditët e shenja dhe zakonet e paraardhësve të tyre.

Kisha Ortodokse Shqiptare e Shën Nikollës

Në pranverën e vitit 1944, dymbëdhjetë burra me prejardhje shqiptare vendosën se kishte ardhur koha për të organizuar një kishë për komunitetin e tyre dhe të familjeve të krishtera ortodokse të cilët kishin emigruar në zonën e Çikagos gjatë viteve 1920 dhe '30. Këta njerëz filluan takimin në shtëpitë e tyre dhe në verë të vitit 1944 vendosën mbi një emër për kishën e tyre: Kisha Ortodokse Shqiptare e Shën Nikollës.

Kisha e re është përfshirë dhe njohur nga shteti i Illinois më 18 Qershor, 1944. Themeluesit u përqëndruan më pas në detyrën më të vështirë përpara tyre: të nxisnin donacione për blerjen e një ndërtese ku komuniteti shqiptar ortodoks mund të kryente shërbimet fetare.

Pas gati tre vjet në mbledhjen e fondeve, të holla të mjaftueshme u mblodhën për të mundësuar ata që të fillonin të shikonin për një ndërtesë të përhershme për shtëpinë e tyre të Zotit. Më 1 Mars, 1947, komuniteti shqiptar i Shën Nikollës bleu ish Kishën daneze Ungjillore Lutherane të Çikagos, e vendosur në 1655 Street N. Rockwell, për shumën prej \$6,000. Kërkesa e pranimit është bërë pranë dioqezës së Kishës Ortodokse Shqiptare të Amerikës për statusin formal si një kishë kanonike Ortodokse Shqiptare, dhe njohja zyrtare është dhënë zyrtarisht nga Peshkopi Theofan S. Noli.

Peshkopi Theofan Stilian Noli nuk ishte vetëm një udhëheqës i shquar i komunitetit shqiptaro-amerikan, por edhe një figurë e shquar dhe shumë e talentuar e letërsisë shqipe, kulturës, jetës fetare dhe politikës. Ai u hirotonis prift në vitin 1908, ai u shugurua më 21 nëntor 1923, si

Peshkopi i Korçës dhe Metropolitan i Durrësit. Për një periudhë të shkurtër në vitin 1924 ai shërbeu si kryeministër i Shqipërisë. Gjatë qëndrimit të tij në Shtetet e Bashkuara, ai u diplomua në Harvard, më pas në vitin 1932 ai u kthye dhe vdiq në Fort Lauderdale, Florida, më 13 mars, 1965, në moshën 83 vjeçare.

Brenda një kohe shumë të shkurtër, Reverend Haralamb V.Dode u emërua si prift i parë për Kishën Ortodokse Shqiptare të Shën Nikollës të sapo formuar. Komuniteti i Shën Nikollës u rrit dhe lulëzoi. Në vitin 1952, Kisha Shqiptare Ortodokse e Shën Nikollës e Çikagos vendosi të ndjekë Peshkopin Mark I. Lipa, kreu shpirtëror i peshkopatës ortodokse shqiptare, me seli në Boston.

Ceremonia e betimit dhe emërimit të Peshkop Mark Lipa tek Peshkopata e Kishës Ortodokse më 10 shtator, 1950, solli një frymë të re të jetës dhe qëllimit të komunitetit fetar shqiptaro-amerikan. Në 1951 ai nisi një program fetar javor në radio, dhe në vitin 1958, ai filloi botimin e një gazete mujore Dioqezane. Të dyja ishin në përgjigje të nevojave misionare të Kishës shqiptaro-amerikane. Me guxim të patrembur të ushqyer në besimin e tij në Jezu Krishtin dhe me vendosmërinë për të shërbyer në Kishë, Bishop Mark mbrojti çështjen e të drejtave të njeriut dhe lirive fetare për njerëzit kudo, përfshirë edhe Shqipërinë. Ai gjithashtu ka mbështetur ruajtjen e trashëgimisë dhe kulturës shqiptare, duke përfshirë gjuhën dhe traditat etnike.

Bishop Mark emëroi Reverend John S. Chaplain, i cili u hirotonis në vitin 1951, si prift për Komunitetin e Shën Nikollës.

Megjithëse komuniteti i Shën Nikollës ishte i lumtur me kishën e tyre në Rockwell Street, shumë anëtarë të komunitetit të Shën Nikollës kërkuan të ndërtonin një kishë të re. Në vitin 1954, nën udhëheqjen shpirtërore të At. Chaplain, u formua Komisioni për kishën e re dhe planet paraprake morën udhë.

Shumë vendime duheshin marrë, të tilla si dhe ku do të ndërtohej kisha e re dhe, më e rëndësishmja, si do të mbledhim fondet e nevojshme për të përbushur këtë ëndërr. Ndërkohë që komiteti për mbledhjen e fondeve punonte, doli një pengesë e përkohshme, në vjeshtën e vitit 1955 me vdekjen e parakohshme të At. Chaplain. Për fat të mirë, prifti i sapo emëruar, Reverend Michael Dali, ndërhyri dhe e mbajti vrrullin e komitetit të fondeve të ndërtimit në kursin e duhur, duke u fokusuar në objektivin e saj kryesor.

Reverend Protopresbyter Michael Dali shërbeu si prift në Kishën Ortodokse Shqiptare të Shën Nikollës për 30-vjet dhe një tjetër 10 vjet si Emeritus Pastor. Ai ishte shumë inteligjent dhe ambicioz. Kjo u demonstrua në përpjekjet e tij të palodhshme për gjenerimin e fondeve të nevojshme për të ndërtuar kishën dhe ruajtjen e unitetit të komunitetit të saj. Përveç aftësive të tij në çështjet e biznesit dhe këmbënguljen e spikatur, dashuria e tij në drejtim të komunitetit është shfaqur me përkushtimin e tij të sinqertë për familjen e tij kishtarë. Në prill 1957 pjesa e parë e objektivit u arrit. Një parcelë toke u ble në kryqëzimin rrugëve Narragansett dhe Schubert për shumën prej \$20.000. Ky shpenzim pothuajse shteroi thesarin e kishës, prandaj, për tre vitet e ardhshme u përqëndrua në mbledhjen e fondeve, por me sukses të kufizuar.

Në vitin 1960, në takimin e parë të këshillit të sapozgjedhur të kishës per mandatin 1960-61, u vendos që kisha e re dhe hollit do të ndërtohen brenda dy viteve të ardhshme, pavarësisht nga pengesat. Në thesarin e kishës gjendej një fond rreth \$8,000. Ngritja e fondeve mbeti një problem kyç.

Megjithë progresin e ngadalshëm, gjëja e parë që Këshilli i kishës bëri ishte të punësojë një arkitekt për të hartuar një projekt për kishën e re. Projektet e para ishin të papërballueshme. Këshilli i kishës punësoi një arkitekt të ri, Torgny Westerberg, i cili kuptoi më mirë kufizimet

financiare të komunitetit dhe vazhdoi për të bërë një projekt të ri në përputhje me mundësitë reale.

Me vetëm disa modifikime të vogla, planet për kishën re dhe hollin të bërë nga Z. Westerberg u miratuan njëzëri nga këshilli i kishës. Fondet e pamjaftueshme vazhduan të jenë pengesa kryesore që mbajtën peng fillimin e ndërtimit të ndërtesës së kishës së re.

U bënë disa përpjekje për mbledhjen e fondeve, të tilla si raffles, pikniqe, mbrëmje vallëzimi etj. Por shumica e fituar nga këto takime së bashku me zotimet individuale të disa anëtarëve nuk ishte e mjaftueshme për të mundësuar fillimin e ndërtimit të kishës. Mundësia e parë erdhi në shtator të vitit 1960, kur një blerës, Marian Fathers, kërkoi të blejë kishën në Rockwell Street për bashkësinë katolike të Letonisë, kisha u riemërua Zoja e Aglona. Shitja e kishës në Rockwell Street për shumën prej \$25.000 i dha përpjekjes për mbledhjen e fondeve një shtytje të madhe, por fondet totale të ngritura akoma ishin të pamjaftueshme për të filluar ndërtimin. Shuma e nevojshme ishte \$100,000.

E vetmja mënyrë që një shumë e tillë të bëhej e mundur ishte nëpërmjet një huaje bankare. Për fat të keq, Kisha nuk kishte kolateral për të marrë një kredi të tillë. Ndërkohë që gjërat filluan të duken të zymta, pesë anëtarët e këshillit dolën dhe thanë se do të nënshkruajnë personalisht dokumentet e kredisë prej \$ 100,000 që ishte e nevojshme. Këta pesë anëtarë - John Dimas, William Dimas, George Samatas, Gust Sutter dhe Steve Themely, janë nderuar si bamirës të Kishës së Shën Nikollës.

Ceremonia e fillimit të punimeve u zhvillua të dielën, më 18 Dhjetor, 1960, me pjesëmarrjen e Hirësisë së Tij Bishop Mark. Ndërtimi filloi menjëherë pas kësaj. Një pronë fqinj është blerë në Prill 1961 për të siguruar hapësirë për një parking.

Ndërsa Kisha e Shën Nikollës ishte në ndërtim e sipër, vëllezërit dhe motrat tona ortodoksë të Kishës Ortodokse Greke me bujari n'a lejuan përdorimin e kishës së tyre të Shën Katerinës për shërbime fetare. Përfundimi i ndërtimit të kishës u arrit në fund të verës së vitit 1961 e cila u festua me një darkë madhështore vallëzimi që u mbajt më 8 Tetor, 1961. Që nga hapja e Kishës së re të Shën Nikollës, shumë gjëra kanë ndodhur. Më 10 tetor, 1971, komuniteti i kishës përjetoi shenjtërimin e kishës, një shërbim i shenjtë dhe solemn ku u realizua depozitimi dhe stampimi i Relikeve të Shenjta në fasadën e altarit.

Në vitin 1972, At. Dali ishte kyesori në vendimin për të shlyer plotësisht shumën e mbetur nga huaja bankare e kishës prej \$40.000. Në vitin 1979, Bishop Mark pushoi përgjithmonë në paqe. Meqënëse Dioqeza shqiptare nuk kishte një peshkop për të marrë vendin e tij, Kisha e Shën Nikollës vendosi të mbetet e pavarur dhe të jetë drejtpërdrejt nën juridiksionin e Patriarkanës Ekumenike të Konstandinopojës. Në vitin 1984, At. Dali doli në pension dhe Dioqeza e Çikagos emëroi një prift të ri, Very Reverend Arkimandriti Philip Koufos.

At. Filipi ka ndjekur dhe ka marrë trajnimin e tij teologjik dhe artistik në ikonografinë bizantine në Seminarin e Shenjtë Ortodox Trinity në Jordanville, NY, ku ai mori BA e tij në Teologji. At.Filipi shkoi për të marrë B.A. tij në Antropologji nga Universiteti Buffalo, dhe më vonë ndoqi Kent State University, ku ai fitoi një Master of Arts në antropologji. Ai u pranua si prift në Priftërinë e Shenjtë më 4 Korrik 1966, dhe u emërua prift i Kishës Ortodokse të Shën Markut në Youngstown, Ohio. Për pesë vjet ai dha mësim në arkeologji, antropologji dhe sociologji në Youngstown State University. Në vitin 1973, ai u ngrit në rangun e arkimandritit dhe u bë një lektor në Seminarin Teologjik Orthodhoks St Vladimir në Crestwood, NY. Në vitin 1984, Fr. Filipi u emërua pastor i Kishës Ortodokse Shqiptare të Shën Nikollës, dhe me ndihmën e Zotit dhe të besimtarëve, ringjalli komunitetin e kishës.

Kisha pati prosperitet dhe u rrit. Me anëtarësimin pati rritje nga 200 në 300 anëtarë, një shtesë e kishës është ndërtuar në vitin 1988 për të strehuar klasat shkollës të së dielës, zyrat dhe Qendrën Kulturore Shqiptare, një qendër e regjistruar në shtetin e Illinois. Ceremonia e fillimit të punimeve u zhvillua më 27 Nëntor, 1988, me pjesëmarrjen e Hirësisë Mitropolit Lakovos. Kjo shtesë është projektuar nga z. T. Westerberg, arkitekti i cili projektoi ndërtimin origjinal të Kishës së Shën Nikollës.

Në Dhjetor të vitit 1986, ngjarja më e thellë që ndodhi në Kishën e Shën Nikollës ishte: mrekullia e ikonës që qau e Zonjës së Bekuar Virgjëreshës Maria (kliko këtu për historinë e plotë). Lotët vazhduan të rrjedhin nga sytë e Virgjëreshës deri me Korrik 1987, dhe kjo ndodhi përsëri për një periudhë të shkurtër në Shtator 1987. Ikona që qan, e cila është e njohur edhe si "Zonja e Çikagos" ose "Shën Maria Shqiptarëve", është vizituar nga mijëra e mijëra njerëz, dhe vazhdon të tërheqë edhe sot besimtarët.

Më 22 korrik të vitit 1990, gjatë turneut të tij dhe vizitën e parë në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, Patriarku Ekumenik, Shenjtëria e Tij Demetrios I, erdhi në Shën Nikolla dhe respektoi ikonën tonë të shenjtë: një nder ekstrem për këtë komunitet të vogël shqiptar. Duke ecur nga narteks drejt altarit, sytë e tij shndrisnin me dashamirësi dhe prania e tij rrezatonte dashurinë e Perëndisë. Pasi ai nderoi ikonën tonë dhe puthi altarin, ai prezantoi At. Filipin me një kryq të gjoksit dhe një temianicë. Pasuesi Patriarku Ekumenik, Shenjtëria e Tij Bartolomeu, gjithashtu bëri një pelegrinazh në kishën tonë për të nderuar ikonën tonë të shenjtë gjatë vizitës së tij në Amerikë, në Nëntor të vitit 1997 - një tjetër nder dhuruar Kishës tonë.

Në fillim të viteve 1990, Shqipëria i dha fund 44 viteve të sundimit komunist në favor të demokracisë. Dyert u rihapën me në fund për shqiptarët që të emigrojnë në Amerikë dhe të realizojnë ribashkimet familjare duke siguruar vazhdimësinë e komunitetit tonë shqiptar në Çikago.

Në shtator 1997, një delegacion i vogël i Kishës së bashku me At. Filipin vizitoi Patriarkanën Ekumenike të Konstandinopojës si ambasadorë të vullnetit të mirë për komunitetin tonë. Ata u pritën me krahë hapur nga Shenjtëria e Tij Bartolomeu. Ata vizituan faltoret e shenjta dhe kisha, si dhe iu mundësua një (grand tour) të Patriarkanës dhe zonave përreth.

Në vitin 2002, Sinodi i Shenjtë i Patriarkanës Ekumenike zgjodhi Hirësinë e Tij Peshkopin Ilia Katri si Peshkop Titullar të Philomelion për të udhëhequr Dioqezën Ortodokse Shqiptare të Amerikës. Shugurimi u mbajt në Konstandinopojë (Stamboll) më 12 Maj, me bekimet e Gjithë Shenjtërisë së Tij Ekumenike Patriarkut Bartolomeu. Peshkop Ilia u diplomua nga Hellenic College dhe Seminary at Holy Cross Greek Orthodox Theological School in Brookline, Massachusetts, me një diplomë BA në Teologji në vitin 1961. Ai u hirotonis prift në vitin 1962 dhe ka shërbyer në Kishën e Shenjtë Ortodokse Shqiptare të Shën Trinisë deri në gusht 1983. Ai mori një diplomë Masters of Divinity para se të caktohet si Dekan i Student Affairs at Hellenic College and Holy Cross School of Theology. Ai ka mbajtur pozitën e Vicar i Përgjithshëm i Kishës Ortodokse Shqiptare të Amerikës deri në vitin 2002.

Po të mos ishte për largpamësinë e dymbëdhjetë baballarëve themelues të Kishës së Shën Nikollës - Paul Demir, Louis Dimas, Mark Ginosi, Sotir Iskalis, Christ Manika, Vito Nako, Dan Peters, Christ Skurti, Peter Sutter, Tom Tito, Naum Tona, and Sotir Treslo - asnjë nga këto ngjarje nuk do të ishin pjesë e historisë sonë. Zoti i bekoftë ata dhe ata që i pasuan, të cilët me punën e tyre të madhe, me durim e këmbëngulje kontribuan në ecurinë dhe rritjen e komunitetit tonë të bukur. Ne lutemi që Perëndia do të vazhdojë të bekojë dhe mbrojë njerëzit tanë.